

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3—9
-----------------	-----

Słowem posługujemy się dla różnych celów. Cele, które nas interesują w tej pracy. Czy „z natury” umiemy myśleć sprawnie? Czego może oczekiwać czytelnik?

Część pierwsza

Mówienie z sensem i ładem

1. TE SAME WYPOWIEDZI MOGĄ WYRAŻAĆ RÓŻNEGO RODZAJU MYŚLI	9—43
---	------

Skąd się biorą wieloznaczności? Wszyscy czy niektórzy? Dla kogo i dla jakiego celu? Wieloznaczność słów — groźna i niegroźna. Nieostrość i chwiejność. Czy używać przenośni? Kilka słów uczuciowo nieobojętnych. Następstwa wieloznaczności. Spory słowne o pozorach sporów rzeczowych. Jak sobie z nimi radzić? Pozorne zwycięstwa nad przeciwnikiem. Twierdzenia rzeczowe czy konsekwencje decyzji dotyczących sposobu rozumienia terminów. Niebezpieczeństwo błędnych rozważań.

2. WYPOWIEDZI NIEZROZUMIAŁE	44—52
---------------------------------------	-------

Rozumiemy, czy zdaje nam się, że rozumiemy? Jak odróżnić? Trzy rodzaje wypowie-

dzi niezrozumiałych. Wskazówki praktyczne. Potrzeba precyzowania myśli. Poznawcze i pozapoznawcze sprzeczki przeciwko postulatowi precyzowania.

3. WYPOWIEDZI ZABARWIONE EMOCJONALNIE

52—59

Słowa neutralne i słowa obciążone uczucio-
wo. Czy nasze charakterystyki mają zawsze
sens opisowy. Czego dotyczy różnica: opisu
faktów czy postawy uczuciowej wobec tych
samyh faktów? Przesądzanie dyskutowanej
sprawy przy pomocy mocnych słów — bez
mocnych argumentów. Czy słowa wyrażające
niechęć do poglądów dyskutanta pomagają
w dyskusji. Używanie słów dla wywołania
emocji i dla informowania innych. Używa-
nie słów zabarwionych emocjonalnie mie-
wa niepożądane następstwa.

4. JAK MYŚLEĆ SYSTEMATYCZNIE?

59—69

Na jakie pytania szukamy odpowiedzi? Pyta-
nia sformułowane niejednoznacznie. Pytania,
których założenie jest przyjęte bez uza-
sadnienia. Przeskakiwanie z tematu na temat.
Konstrukcja wywodów chaotyczna czy prze-
jrzysta. Mało treści, dużo słów.

5. PRZYGOTOWANIE TEKSTU DO SPRAWDZE-
NIA

70—71

Systematyczny przegląd postulatów, które
warto wziąć pod uwagę, jeśli chcemy wie-
dzieć, co się właściwie twierdzi.

Jak zagwarantować prawdziwość swych przekonań

1. PRZEKONANIA PRZYJĘTE BEZPODSTAWNIE 72—81
Przekonania wpojone w dzieciństwie. Przekonania przyjęte na podstawie zgodności z dotychczas uznawanymi. Sytuacja życiowa a uznawanie prawdziwości przekonań. Przekonania podyktowane życzeniami. Wielokrotne powtarzanie i nieracjonalny autorytet. Co cechuje ludzi przesądnych?
2. KIEDY WOLNO UZNAĆ JAKIEŚ PRZEKONANIA? 81—96
Postulat krytycyzmu i sprzeciwu w stosunku do niego. Przekonania dotyczące tego, co być powinno i tego co jest. Kiedy wolno uznać jakieś twierdzenia na podstawie informacji innych? Informatorzy-rzeczoznawcy. Informatorzy, którzy nie są uznanymi ekspertami. Kiedy wolno uznać jakieś twierdzenie bez odwoływania się do opinii kompetentnych informatorów? Twierdzenia analityczne a twierdzenia rzeczowe. O sposobach uzasadniania twierdzeń rzeczowych.
3. O TYM, CO WIDZIMY NA WŁASNE OCZY 96—99
Wyniki bezpośredniej obserwacji czy wnioski? Nasze przekonania, uprzedzenia i obawy a rezultat obserwacji. Spostrzegając dokonujemy wyboru. Kiedy widzieliśmy — dziś czy przed piętnastu laty?

4. UOGÓLNIENIE — MADRE I NIEROZSĄDNE 98—109

Czy można wyprowadzić wniosek ogólny z niewielu przypadków? Przypadki niezgodne z uogólnieniem. Uogólnienia konkurencyjne. Jak wobec tego postępować?

5. STAWIANIE I SPRAWDZANIE HIPOTEZ . 110—132

Wyjaśnianie przy pomocy twierdzeń już uprzednio uzasadnionych i przy pomocy hipotez. Pochopne uznawanie hipotez wyjaśniających. Jak unikać pochopnych wyjaśnień. Potwierdzanie i obalanie hipotez. Przykład z pracy sędziego śledczego. Potwierdzenie hipotez w nauce. Jak upadła hipoteza flogistonowa.

6. WNIOSKOWANIE DEDUKCYJNE . . . 132—147

Kiedy wniosek wynika z przesłanek? Pochopne stwierdzenie stosunku wynikania. Nielojalny chwyt dyskusyjny czy błąd logiczny. O niektórych błędach wnioskowania. Jakie znaczenie dla rozważanej tezy ma wykazanie bezpodstawności lub fałszywości argumentów. Kiedy przede wszystkim grozi nam popełnienie takich błędów.

7. MYŚLENIE NIEKONSEKWENTNE . . . 147—153

Przeciwstawienie prelogicznej umysłowości ludów cywilizowanych. Czy słuszne? Przekonania prowadzące do sprzeczności. Czy gotowi jesteśmy przyznać, że uznajemy przekonania spreczne? Inne przykłady niekonsekwencji: argumenty dotyczące siebie i innych.

8. KONTROLA — CZY JEST TAK, JAK DANE TWIERDZENIE GŁOSI	154—159
---	---------

*Systematyczny przegląd zaleceń dotyczących
kontroli prawdziwości analizowanych prze-
konań.*